

แนวเหตุผล ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การปกครองตามระบอบประชาธิปไตยได้รับการกล่าวถึงว่าเป็นการปกครองที่พึงปรารถนาและมีส่วนเสียน้อยที่สุด แต่ประเทศต่าง ๆ ที่นำเอาการปกครองตามระบอบประชาธิปไตยไปใช้นี้ ก็เชื่อว่าประสบความสำเร็จทุกประเทศไป มีหลายประเทศที่อาจกล่าวได้ว่าประสบกับปัญหาความมั่นคง หรือขาดเสถียรภาพของการปกครองตามระบอบนี้ อยู่เสมอ (ทินพันธ์ นาคะตะ, 2517) ประเทศไทยเป็นประเทศหนึ่งที่ประสบปัญหาความไม่เสถียรภาพของการปกครองตามระบอบประชาธิปไตย แม้ประเทศไทยจะมีการเปลี่ยนแปลงการปกครองจากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ มาเป็นระบอบประชาธิปไตย ตั้งแต่ พ.ศ. 2475 จนถึงบัดนี้เป็นเวลา 60 ปีแล้ว แต่ก็อาจกล่าวได้ว่า ประชาธิปไตยของไทยล้มลุกคลุกคลานมาโดยตลอด มีการปฏิวัติรัฐประหารอยู่เนือง ๆ รัฐธรรมนูญถูกยกเลิก และเปลี่ยนแปลงแก้ไข มีการใช้อำนาจเด็ดขาดโดยไม่ผ่านกระบวนการยุติธรรมปกติ การนองเลือดในเหตุการณ์ 14 ตุลาคม 2516 และ 6 ตุลาคม 2519 จนกระทั่งถึงเหตุการณ์ 17-20 พฤษภาคม 2535 ที่เรียกว่าพฤษภาทมิฬ (ชัยอนันต์ สมุทวณิช, 2523; ประเวศ วะสี, 2535) การได้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่ไม่มีคุณภาพ การซื้อขายเสียงในสังคมชนบท การขาดความสำนึกในสิทธิหน้าที่การเป็นพลเมืองดีในระบอบประชาธิปไตย นอกจากจะส่งผลกระทบต่อพัฒนาการทางการเมือง พัฒนาการทางสังคมและเศรษฐกิจโดยส่วนรวมแล้ว ยังส่งผลกระทบต่อระบบการศึกษาของชาติอย่างรุนแรงอีกด้วย ผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่าย นักการเมือง นักวิชาการ ข้าราชการ ได้สรุปความคิดเห็นที่ตรงกันคือ ระบบโรงเรียนล้มเหลวต่อการสอนประชาธิปไตยขั้นพื้นฐานให้แก่คนไทยอย่างสิ้นเชิง (สมชาย เม่นแถม, 2535; สมพงษ์ จิตระดับ, 2535) ทั้งนี้เนื่องจากการศึกษาของไทยมุ่งผลิตกำลังคน (Man Power) มากกว่ามุ่งสร้างความเป็นพลเมืองดี (Good Citizenship) ในระบอบประชาธิปไตย การจัดการเรียนการสอนมุ่งเสริมสร้างความสามารถ โดยดูจากผลสัมฤทธิ์

ทางการเรียน ครูจึงส่งเสริมให้เด็กแข่งขันกัน (สุธรรม จันทร์หอม, 2535) เน้นความรู้
 สำหรับการไปประกอบอาชีพ ไปทำงานด้านการผลิตการบริการมากเกินไป ไม่สนใจพัฒนา
 ความรู้ที่เกี่ยวกับการเป็นมนุษย์ที่ดี เป็นสมาชิกครอบครัว สมาชิกของสังคมที่ดีแต่อย่างใด
 ค่านิยมของคนในสังคมส่วนใหญ่ยังไม่เชื่อในเรื่องความเสมอภาคระหว่างคน (วิทยากร
 เชื้องกุล, 2535) สอดคล้องกับ Neil Mulder (1981) กล่าวถึงลักษณะของคนไทยไว้ว่า
 เห็นแก่พรรคพวก ยึดตนเองเป็นศูนย์กลาง คำนึงถึงผลประโยชน์ และชอบเด่นคนเดียว
 ซึ่งเป็นลักษณะที่ตรงกันข้ามกับความเป็นประชาธิปไตย จึงทำให้พฤติกรรมของคนไทยยัง
 ไม่สอดคล้องกับพฤติกรรมของคนในสังคมประชาธิปไตยทั่วไป เช่น การขาดระเบียบวินัย
 ไม่เคารพกฎหมาย กฎระเบียบต่าง ๆ การละเมิดสิทธิเสรีภาพของผู้อื่น เป็นต้น (ทอม
 คลาซานท์, 2531) เช่นเดียวกับสุนทร จันทรตรี (2531) และสวานา พรพัฒน์กุล (2520)
 มีความเห็นว่าคนไทยยังมีทัศนคติเกี่ยวกับประชาธิปไตยผิด ๆ อยู่หลายอย่าง เด็กไทยมี
 ความเข้าใจว่าประชาธิปไตยคือการมีอิสระเสรีที่บุคคลจะทำอะไรก็ได้ อย่างที่เรียกว่า
 "ทำได้ตามใจ คือไทยแท้" โดยลืมนึกถึงความหมายของความเสมอภาคที่แท้จริง

อย่างไรก็ตาม ประชาธิปไตยยังเป็นเรื่องที่มีความสำคัญยิ่ง และจำเป็นสำหรับ
 คนไทยทุกคน เพราะเป็นระบบการปกครองที่เคารพในสิทธิ หน้าที่และศักดิ์ศรีของบุคคล
 ยกย่องคุณค่าของความเป็นมนุษย์เสมอกัน เป็นระบบที่เปิดโอกาสให้กับประชาชนทุกคนได้
 มีส่วนร่วมในการปกครองประเทศ ดังนั้นประชาชนจึงต้องเป็นผู้มีคุณภาพ มีความรู้ความ
 เข้าใจในหลักการประชาธิปไตย มีวิถีชีวิตแบบประชาธิปไตย (กระมล ทองธรรมชาติ
 และคณะ, 2521) การปลูกฝังและพัฒนาชีวิตจิตใจของคนให้เป็นประชาธิปไตยนั้น ต้องมี
 กระบวนการฝึกฝนอบรมต่อเนื่องยาวนาน สถาบันการศึกษานับได้ว่ามีบทบาทสำคัญยิ่งใน
 การกล่อมเกล่าเสริมสร้างและพัฒนาประชาธิปไตยให้แก่ประชาชนของรัฐ โดยเฉพาะ
 ประชาชนที่เป็นเยาวชนอยู่ในวัยเรียน ควรได้รับการฝึกฝนให้มีความรู้ และมีวิถีชีวิต
 ประชาธิปไตยที่เป็นพื้นฐานการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็น
 ประมุขต่อไป (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, 2531, 2534) การกิจ
 นี้จะบรรลุผลสำเร็จหรือไม่ ขึ้นอยู่กับสิ่งแวดล้อมทางกายภาพ ได้แก่ สิ่งแวดล้อมทาง
 ครอบครัว สิ่งแวดล้อมในโรงเรียน สิ่งแวดล้อมในสังคม และสิ่งแวดล้อมทางจิตตานุภาพ

ได้แก่ ความเชื่อ ความคิด ค่านิยม เหล่านี้จะเป็นปัจจัยบันดาลให้เกิดประชาธิปไตย
ในโรงเรียนได้หรือไม่ (บรรจง ชูสกุลชาติ, 2534)

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2531) ได้ดำเนินการจัด
กิจกรรมประชาธิปไตยในโรงเรียนประถมศึกษาามาตั้งแต่พ.ศ. 2528 แต่ประชาธิปไตยใน
โรงเรียนก็ยังคงเป็นการสอนที่เน้นรูปแบบของการจัดมากกว่า ดังที่ไพบูลย์ จันทศ(2535)
สมพงษ์ จิตระดับ (2535) และอุทัย เพชรช่วย (2530) มีความเห็นสอดคล้องกันว่า
ประชาธิปไตยในโรงเรียนประถมศึกษาที่ครูสอนให้นักเรียน คือ การเลือกตั้งหัวหน้า การ
เลือกสภานักเรียน สดกิจกรรมหน้าเสาธงเป็นเครื่องบ่งบอก หรือแสดงออกซึ่งความเป็น
ประชาธิปไตยเท่านั้น มองวิถีทางประชาธิปไตยเป็นเพียงรูปแบบของกิจกรรมมากกว่าชีวิต
การปฏิบัติตนและการฝึกฝนในเชิงวัฒนธรรมประชาธิปไตย ดังนั้นเมื่อกล่าวถึงประชาธิปไตย
ประชาชนจึงนึกถึงการเลือกตั้ง การมีพรรคการเมือง รัฐสภา คณะรัฐมนตรี ซึ่งเป็นรูปแบบ
ของประชาธิปไตย โดยที่หลักการของประชาธิปไตยถูกมองข้ามไป ประชาชนจึงรู้จัก
ประชาธิปไตยแต่เฉพาะในเรื่องการปกครอง (กนก วงษ์ตระหง่าน, 2527; พระเทพเวที,
2535; สมนึก บำรุง, 2534) ทั้งที่แท้จริงแล้วการเป็นประชาธิปไตยนอกจากจะยึดถือเอา
ประชาธิปไตยเป็นแบบของการปกครองแล้ว ยังจำเป็นต้องยึดถือเอาประชาธิปไตยไว้ใน
ฐานะที่เป็นวิถีทางแห่งชีวิตประจำวัน (Democracy as a way of life) อีกด้วย
(สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, 2536)

นิพนธ์ เพ็ชรพรหมสาร (2534) และสุจิตรา จงอยู่สุข (2524) มีความเห็นว่า
ครูควรสอน และพัฒนามโนทัศน์ความเป็นพลเมืองดีให้แก่นักเรียนชั้นประถมศึกษา ตลอดจน
สร้างบรรยากาศในโรงเรียนให้เป็นประชาธิปไตย จัดการปกครองและกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อ
ปลูกฝังความคิดรวบยอดเรื่องประชาธิปไตย เนื่องจากความคิดแบบประชาธิปไตยเป็นที่มา
แห่งการกระทำแบบประชาธิปไตย นำไปสู่ประชาธิปไตยในชีวิต ประชาธิปไตยในสังคม
ประชาธิปไตยในการเมือง (กมล สมวิเชียร, 2516) ดังนั้นจึงมีความจำเป็น ที่จะต้องปลูกฝัง
ให้นักเรียนมีลักษณะจิตใจของพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย มีมโนทัศน์ที่ถูกต้อง เพราะ
มโนทัศน์ คือ ความคิด ความเข้าใจจากการรับรู้จากประสบการณ์ ทำให้บุคคลสามารถใช้
เหตุผลมาจำแนกสัมพันธ และรวบรวมสรุปเป็นรูปลักษณ์ของสาระ และแนวทางของการปฏิบัติ

รวมถึงความรู้สึกอันเกิดจากการปฏิบัตินั้น มโนทัศน์จึงเป็นพื้นฐานของเจตคตินำไปสู่พฤติกรรมของบุคคล (สุมณ อมรวิวัฒน์, 2526) เช่นเดียวกับ วารี ภิระจิตร (2533) กล่าวว่าในระบบการเรียงการสอนสิ่งที่ควรเน้นเป็นอันดับแรกคือ การสอนให้รู้จักคิดเป็น การที่คนจะคิดได้อย่างมีประสิทธิภาพนั้น จำเป็นจะต้องมีมโนทัศน์ที่ค้เกี่ยวกับเรื่องต่าง ๆ เป็นพื้นฐาน ฉะนั้นการสอนให้เกิดมโนทัศน์จึงเป็นสิ่งสำคัญและควรได้รับการส่งเสริมอย่างรีบด่วน มโนทัศน์ประชาธิปไตยที่ควรปลูกฝังให้นักเรียนคือ

1. การนับถือในเอกัตบุคคล คือการเคารพ และให้เกียรติแก่สมาชิก ยอมรับฟังความคิดเห็นและความสามารถของผู้อื่น
2. การมีส่วนร่วม คือร่วมงานและประสานงานกับเพื่อนสมาชิกในการทำงาน มีความรับผิดชอบต่อตนเอง และส่วนรวม รู้จักแบ่งปันงาน
3. การเคารพในเหตุผล คือตัดสินปัญหาด้วยเหตุผล โดยการอภิปราย ถกเถียง แสดงเหตุผลในการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น และรู้จักคิดไตร่ตรองอย่างมีเหตุผล
4. การแก้ปัญหาโดยสันติวิธี คือการใช้เหตุผลในการแก้ปัญหา รู้จักประนีประนอมอดทนอดกลั้นต่อความคิดเห็นที่แตกต่างกัน เอาใจเขามาใส่ใจเรา สร้างความสามัคคีในหมู่คณะ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2535 ; จรินทร์ ชานีรัตน์, 2518 ; ทิศนา ขัมมณี, 2536 ; ภิญญู คล้ายบวร, 2535; วิสุทธิ์ โพธิ์ทันทน์, 2524; สมนึก บำรุง, 2535 ; สาโรช บัวศรี, 2526 ; Dewey, 1968)

การสร้างมโนทัศน์ประชาธิปไตยดังกล่าวข้างต้น ครูผู้สอนต้องปรับปรุงวิธีการสอนใหม่ ทั้งนี้เนื่องจาก ในการจัดการเรียนการสอนส่วนมากยังเน้นเนื้อหามากกว่ากระบวนการ (กรมวิชาการ, 2532) ครูจึงควรลดบทบาทของตนเองให้มากที่สุด สอนให้นักเรียนรู้จักคิดวิเคราะห์ในการแก้ปัญหา รู้จักใช้เหตุผลเปิดโอกาสให้นักเรียนแสดงความคิดเห็น ดังที่ สุมณ อมรวิวัฒน์ (2535) กล่าวว่า การให้การศึกษาเพื่อความเป็นพลเมืองดีและจิตสำนึกประชาธิปไตย จะเกิดขึ้นได้น้อยมากจากการอ่านและการฟังครูบอก ความเป็นประชาธิปไตยเป็นจิตสำนึกที่เกิดขึ้นจากการเห็นแบบอย่าง การซึบซับรับเอาข่าว เหตุการณ์ ปฏิบัติ และความสัมพันธ์ของคนในสังคมที่แวดล้อมตัวผู้เรียน ดังนั้นกระบวนการเรียนรู้แบบส่งให้โดยครูและนักเรียนเป็นผู้รับผิดชอบลง เพิ่มกระบวนการเรียนรู้ เช่น กระบวนการเรียนรู้จากสังคม

(Social Learning) กระบวนการสื่อสารความคิด (Information Process) และ กระบวนการเผชิญสถานการณ์ (Conflict Situation Process) ซึ่งผู้วิจัยมีความสนใจ เนื่องจากกระบวนการเผชิญสถานการณ์ เป็นกระบวนการสอนที่ประยุกต์จากหลักพุทธธรรมและ พุทธวิธีสอน ดังที่ บรรจบ อิศคุสัยและคณะ (อ้างถึงในสภกนธ์ บางอีชัน, 2535) ได้ทำการวิจัย และพบว่า พุทธศาสนามีอิทธิพลและบทบาทต่อทัศนคติ และพฤติกรรมของประชาชนทั้งในทาง การเมืองและการปกครอง สอดคล้องกับจรรยา สุภาพ (2521) และ ส. ศิวรักษ์ (2535) กล่าวว่า ศาสนาพุทธมีส่วนสร้างความมั่นคงในด้านการปกครอง เพราะศาสนาพุทธสอนให้ เคารพในเหตุผล มีมนุษยธรรม ให้มีความรับผิดชอบร่วมกัน ให้เหตุผลในการคิดและปฏิบัติ สอนว่าทุกคนเท่าเทียมกันหมด สอนให้มีสัมมาทิฐิ นอกจากนี้ ณิชชา พัฒนากุล (2532) ได้ทดลองใช้กระบวนการเผชิญสถานการณ์ในการสอนกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต กับ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 พบว่า นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและมีความสามารถ ในการแก้ปัญหาเมื่อเผชิญสถานการณ์สูงกว่าเกณฑ์การประเมิน จึงทำให้ผู้วิจัยมีความสนใจใน กระบวนการเผชิญสถานการณ์

กระบวนการเผชิญสถานการณ์ เป็นกระบวนการสอนที่สุมน อมรวิวัฒน์ (2530) ได้ ประยุกต์จากหลักพุทธธรรมและพุทธวิธีสอน เป็นกระบวนการที่จัดขึ้นได้ทั้งภายในชั้นเรียน และ เป็นกิจกรรมเสริมประสบการณ์ของนักเรียน กระบวนการสอนนี้เน้นการจัดกิจกรรมที่สร้างความ สนใจของนักเรียน เน้นการมีส่วนร่วม การฝึกปฏิบัติ และการนำไปใช้ในชีวิตรจริง กระบวน การเผชิญสถานการณ์มี 4 ขั้นตอน คือ

1. การรวบรวมข้อมูล ข่าวสาร ข้อเท็จจริง ความรู้และหลักการ
 ในขั้นตอนนี้จะเป็นการฝึกนิสัยและทักษะในการแสวงหาความรู้ เพื่อสามารถเผชิญกับ ปัญหาและสถานการณ์นั้น ๆ ได้อย่างถูกต้อง
2. การประเมินค่า เพื่อหาคุณค่าแท้และคุณค่าเทียม
 การฝึกฝนและการเรียนรู้ประสบการณ์ขั้นนี้ เป็นขั้นตอนของการเผชิญปัญหา และ สถานการณ์ เน้นทักษะและความสามารถในการประเมินค่า อย่างมีจริยธรรมเป็นพื้นฐาน

3. การเลือกและการตัดสินใจ

การฝึกฝนและการเรียนรู้ประสบการณ์ชั้นตอนนี้ เป็นขั้นตอนของการฝึกทักษะการเลือกและการตัดสินใจ เมื่อต้องเผชิญปัญหาหรือสถานการณ์

4. การปฏิบัติ

การฝึกฝนและการเรียนรู้ประสบการณ์ชั้นตอนนี้ เป็นขั้นตอนการลงมือแก้ปัญหา และเผชิญสถานการณ์จนสำเร็จลุล่วงด้วยดี ซึ่งใช้เกณฑ์ในการปฏิบัติตามหลักสี่ปรัศธรรม 7 (คือ รู้จักเหตุ ผล ตน ประมาณ กาล ภูมิชน และบุคคล) นอกจากนี้ยังต้องยึดหลักของพุทธศาสนา คือยึดทางสายกลาง (มัชฌิมาปฏิปทา) ประสานประโยชน์ และปฏิบัติภารกิจโดยสันติวิธี

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยเลือกใช้กิจกรรมที่มีความสอดคล้องกับวิธีสอนแบบวิธีสัง

คือ

1. ใช้กรณีตัวอย่าง เพื่อฝึกการวิเคราะห์แยกแยะประเด็นปัญหา และรู้จักตัดสินใจอย่างมีหลักเกณฑ์

2. การใช้สถานการณ์จำลอง เพื่อให้ผู้เรียนรู้จักแก้ปัญหา และตัดสินใจ ตลอดจนเลือกปฏิบัติจากสถานการณ์ที่เขากำลังเผชิญอยู่ ฝึกการเตรียมงาน และดำเนินงานอย่างมีขั้นตอนและเป็นระบบ ตลอดจนฝึกให้มีวินัยในตนเอง สำนึกถึงหน้าที่ ความรับผิดชอบของตนเอง และผู้อื่น

3. การใช้บทบาทสมมติ เพื่อให้ผู้เรียนเข้าใจความรู้สึกและพฤติกรรม การแสดงออกของผู้อื่น รู้จักปรับและเปลี่ยนทัศนคติ พฤติกรรม และการปฏิบัติตนในสังคมได้ (กรมการศาสนา, 2535)

นอกจากกระบวนการเผชิญสถานการณ์แล้ว กระบวนการกลุ่มสัมพันธ์เป็นอีกวิธีหนึ่งที่สามารถนำมาใช้ในการสอนเพื่อสร้างมโนทัศน์ประชาธิปไตยให้แก่ผู้เรียน ทั้งนี้เนื่องจากกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์เป็นวิธีสอนที่จะช่วยพัฒนาผู้เรียนทั้งทางด้านสติปัญญา ทัศนคติ การคิดหาเหตุผล ส่งเสริมพัฒนาการทางสังคม ส่งเสริมการเรียนรู้แบบประชาธิปไตย และฝึกการแก้ปัญหาจากการทำกิจกรรมกลุ่ม (ทีศนา แซมมณี, 2522) ช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจตนเอง เข้าใจผู้อื่น สามารถค้นพบสิ่งที่ต้องการ และเรียนรู้ด้วยตนเองภายหลังจากการทำกิจกรรมกลุ่มร่วมกัน ดังที่ สมพงษ์ พวงคำ (2528) ได้นำกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์มาใช้ในการสอนเพื่อศึกษาทัศนคติต่อบุคลิกภาพประชาธิปไตยของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 และพบว่านักเรียนที่เรียนจากวิธีสอนแบบกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ มีทัศนคติต่อบุคลิกภาพประชาธิปไตย

ไปในทางที่ดีมากกว่านักเรียนที่เรียนด้วยวิธีสอนปกติ เช่นเดียวกับ ศรีเพชร มีศรี (2521) และ เจียม เคระกูบ (2521) ได้เสนอแนะว่า ควรใช้กระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ในการปลูกฝังความคิดรวบยอดเกี่ยวกับความเป็นพลเมืองดีในวิถีชีวิตประจำวันโดยของนักเรียน สอดคล้องกับ ทิศนา แชนมณี (2536) กล่าวว่า ครูสามารถสร้างเสริม และปลูกฝังคุณลักษณะประจำวันโดยให้นักเรียนได้โดยอาศัยกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ (Group Process) กระบวนการกลุ่มสัมพันธ์เป็นกระบวนการ ขั้นตอน หรือปฏิสัมพันธ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในกลุ่ม ที่จะช่วยให้การดำเนินงานกลุ่มเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ กระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ที่ดี โดยทั่วไปจะต้องประกอบด้วยองค์ประกอบที่สำคัญที่สุด 3 ประการ คือ ผู้นำกลุ่ม สมาชิกกลุ่ม และวิธีการทำงานที่มีประสิทธิภาพ โดยจัดในลักษณะเป็นกิจกรรมกลุ่มที่ยึดหลักการเรียนรู้และการสอน 5 ประการ คือ เป็นกิจกรรมที่ช่วยให้ผู้เรียนมีโอกาสได้ร่วมกันทำ ได้เรียนรู้แลกเปลี่ยนความคิดและประสบการณ์ จนสามารถค้นพบคำตอบหรือการเรียนรู้ตามเป้าหมาย รวมทั้งได้เรียนรู้เกี่ยวกับกระบวนการต่าง ๆ และแนวทางในการนำความรู้ไปใช้จริงด้วย โดยมีขั้นตอนการสอน 4 ขั้น ดังนี้

1. ขั้นนำ คือ การเตรียมความพร้อมในการเรียนให้แก่ผู้เรียน เช่น การทบทวนความรู้เดิมการสร้างบรรยากาศให้เหมาะสม และเชื้อต่อการเรียนรู้ที่จะตามมา เป็นต้น
2. ขั้นกิจกรรม คือ การให้ผู้เรียนลงมือทำกิจกรรมที่เตรียมไว้ เพื่อให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมและรับผิดชอบในการเรียนของตน และเพื่อให้ผู้เรียนเกิดประสบการณ์ที่จะสามารถนำมาวิเคราะห์ อภิปรายให้เกิดการเรียนรู้ที่ชัดเจนขึ้นได้ในภายหลัง
3. ขั้นอภิปราย คือ การให้ผู้เรียนมีโอกาสได้แลกเปลี่ยนประสบการณ์ ความคิด ความรู้สึก และการเรียนรู้ที่เกิดขึ้น
4. ขั้นสรุปและนำไปใช้ เป็นขั้นตอนของการรวบรวมความคิดเห็น และข้อมูลต่าง ๆ จากขั้นกิจกรรม และอภิปรายมาประสานกัน จนได้ข้อสรุปที่ชัดเจน รวมทั้งการกระตุ้นให้ผู้เรียนนำเอาการเรียนรู้ที่ได้รับไปปฏิบัติหรือใช้จริงในชีวิตประจำวัน (ทิศนา แชนมณี, 2536)

กิจกรรมที่ใช้ในกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์สามารถใช้วิธีการที่หลากหลาย ที่นิยมใช้กันมากมีหลายวิธี เช่น เกม บทบาทสมมติ กรณีตัวอย่าง ละคร และ สถานการณ์จำลอง เป็นต้น ซึ่งในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยเลือกใช้เกม เนื่องจากเป็นวิธีที่ผู้เรียนได้วิเคราะห์ความ

รู้สึกนึกคิด และพฤติกรรมต่าง ๆ ที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจ ผักการแก้ปัญหา ได้รับความสนใจ สนุกสนาน และมีส่วนร่วมในกิจกรรม สอดคล้องกับ Eagle and Ochoa (1986) และ Ravitch (1990) เสนอแนะว่า ในการสอนเกี่ยวกับประชาธิปไตย โรงเรียนควรสอนให้นักเรียนรู้จักคิด พิจารณาปัญหาต่าง ๆ อย่างรอบด้าน กล้าตัดสินใจ ตลอดจนมีส่วนร่วมในกิจกรรมของส่วนรวม

จากหลักการและเหตุผลดังกล่าว ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะนำกระบวนการเผชิญสถานการณ์ และกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ มาทดลองใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน เพื่อสร้างมโนทัศน์ประชาธิปไตย ให้นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 เนื่องจากเป็นระดับชั้นที่ได้รับประสบการณ์ทางสังคมและประสบการณ์เรียนรู้มากพอสมควร เป็นวัยที่นักเรียนมีทักษะทางภาษาที่สามารถร่วมกิจกรรมการสนทนา การอ่าน และการจัดประเด็นได้ นอกจากนี้ ทฤษฎีพัฒนาการทางสติปัญญาของเพียเจต์ (Piaget) ถือว่าเด็กในวัย 7-11 ปี จะมีการคิดแบบมีเหตุผลมากขึ้น ซึ่งอยู่ในขั้นการคิดอย่างมีเหตุผลเชิงรูปธรรม (Concrete Operational Stage) เด็กในวัยนี้ควรได้รับการฝึกให้มีความสามารถในการคิดเกี่ยวกับมโนทัศน์ต่าง ๆ (Conceptual Thinking) และการคิดที่มีเหตุผลทางนามธรรม ซึ่งความสามารถเหล่านี้จะเป็นพื้นฐานที่สำคัญในการเรียนรู้ การคิด และการแก้ปัญหาต่อไป เมื่อเติบโตเป็นผู้ใหญ่ (Piaget อ้างถึงใน โยธิน ศันสนียุทธ และคณะ, 2533) ดังนั้นถ้าเราทำให้เด็กในวัยประถมศึกษาที่มีมโนทัศน์ประชาธิปไตยที่ถูกต้อง สิ่งนี้จะฝังอยู่ในจิตใจจนกลายเป็นบุคลิกลักษณะประจำตัวไปชั่วชีวิต (สุนทร จันทรตรี, 2530) อันจะส่งผลให้ประชาธิปไตยในประเทศไทยมีความมั่นคง เนื่องจากประชาชนมีความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องนั่นเอง

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาผลของการใช้กระบวนการเผชิญสถานการณ์ และกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ ที่มีต่อการสร้างมโนทัศน์ประชาธิปไตยของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ในด้านการนับถือในเอกัตบุคคล การมีส่วนร่วม การเคารพในเหตุผล และการแก้ปัญหาโดยสันติวิธี

สมมติฐานการวิจัย

Kenneth Keniston (1975) กล่าวว่าความไม่น่าเชื่อถือในลักษณะประชาธิปไตยที่ขัดแย้งกับภาพชีวิตประจำวันที่ได้เกิดได้เผชิญในครอบครัวและชุมชนมีลักษณะที่ขัดแย้งกัน ก่อให้เกิดความไม่น่าเชื่อถือในลักษณะประชาธิปไตย เด็กคิดว่าไม่สอดคล้องกับชีวิตจริง และเป็นภาพหลอนมากกว่า มีช่องว่างระหว่างคุณค่าที่สังคมคาดหวังกับการปฏิบัติจริง วิธีการเรียนรู้ที่ต้องค้นคว้าใหม่ คือวิธีที่เชื่อมโยงการกระทำกับการวิเคราะห์ วิธีการผสมผสานความผูกพัน ความรับผิดชอบกับความรู้ความเข้าใจในสถานการณ์ของโลก ในศักราชแห่งการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วนี้ เด็ก ๆ ไม่เพียงแต่จะไขว่คว้าหาความรู้เท่านั้น แต่จะต้องค้นพบวิถีทางที่จะเผชิญสถานการณ์เพื่อเกิดการเรียนรู้ที่แท้จริงด้วย

William A. Nesbitt (1971) กล่าวว่าการเรียนรู้ที่สำคัญที่สุดต้องสอน คือ กระบวนการรับรู้ข่าวสาร ซึ่งจะช่วยให้เด็กได้รับรู้ รับทราบและใช้ข่าวสารให้ได้ประโยชน์สูงสุด ข่าวสารเป็นเครื่องมือทางปัญญาที่ทำให้เด็กมีใจกว้างและมีมนต์เสน่ห์ที่ถูกต้อง แนวคิดประชาธิปไตยขึ้นอยู่กับสิ่งที่เขาได้รับข้อมูลและจากกลุ่มชนที่เขาสนใจ สอดคล้องกับความเห็นของพระเทพเวที (2535, 2536) ที่กล่าวว่าในการพัฒนาประชาธิปไตยให้ดีขึ้น จะต้องพัฒนาประชาชนให้มีคุณภาพด้วยการพัฒนาปัญญา ให้สามารถเลือกและตัดสินใจได้ รู้จักรับและคัดเลือกรายละเอียดไปใช้ให้เกิดประโยชน์และแก้ปัญหาได้ ตลอดจนปลูกฝังให้เด็กและคนส่วนใหญ่เป็นธรรมาธิปไตย คือ ยึดถือความจริง ความถูกต้องดีงามเป็นหลัก ก็จะทำให้เกิดประชาธิปไตยที่มีคุณภาพขึ้น สังคมประชาธิปไตยจึงต้องให้ความสนใจต่อข่าวสาร ดังนั้นจึงควรมีการปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้ให้เกิดความแตกฉานทางสติปัญญา เพราะนั่นคือหนทางการพัฒนาประชาธิปไตย (ประเวศ วะสี, 2537)

กระบวนการเผชิญสถานการณ์ ซึ่งเป็นกระบวนการการฝึกตัดสินใจแก้ปัญหา เมื่อเผชิญสถานการณ์ด้วยการฝึกทักษะ การรวบรวมข้อมูล ข่าวสาร ข้อเท็จจริง ความรู้ และหลักการ เน้นกระบวนการคิดและการใช้ปัญญาเป็นฐานในการประเมินค่า การตัดสินใจ เพื่อนำไปสู่การปฏิบัติอย่างถูกต้อง โดยอาศัยหลักธรรมเป็นพื้นฐาน จึงมีความเหมาะสมกับสังคมไทยในปัจจุบันซึ่งเป็นสังคมข่าวสาร เนื่องจากเป็นการจัดกิจกรรมที่จะส่งเสริมให้ผู้เรียน เป็นผู้คิดเป็น (คิดตีความ) ทำเป็นและแก้ปัญหาเป็น สอดคล้องกับหลักสูตรประอม-

ศึกษา พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ.2533) ที่ต้องการให้ผู้เรียนคิดเป็น
 ทำเป็น แก้ปัญหา และทำงานอย่างเป็นระบบ เหมาะสมกับชีวิตในสังคมประชาธิปไตยที่
 ประชาชนจะต้องรู้จักวิเคราะห์ วิพากษ์วิจารณ์ พิจารณาปัญหาต่าง ๆ อย่างรอบด้าน
 กล้าตัดสินใจอันจะนำมาซึ่งการปฏิบัติอย่างมีเหตุผล ทำให้สังคมมีสันติสุข สอดคล้องกับผล
 การวิจัยของวรรณา สุดีวิจิตร(2527)และสมาน สาครจิตร(2532) พบว่านักเรียนที่เรียน
 โดยวิธีสอนแบบสร้างศรัทธาและโยนิโสมนสิการ จะมีความคิดรวบยอดและผลสัมฤทธิ์ทาง
 การเรียนหลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลอง เช่นเดียวกับ ณิชชา พัฒนากุล (2532)
 ซึ่งทดลองใช้กระบวนการเผชิญสถานการณ์ในการสอนกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต แก่
 นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 พบว่านักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและมีความสามารถ
 ในการแก้ปัญหาเมื่อเผชิญสถานการณ์สูงกว่าเกณฑ์การประเมิน

ด้วยเหตุผลดังกล่าว ผู้วิจัยจึงตั้งสมมติฐานในการวิจัยดังนี้คือ

1. นักเรียนที่เรียนโดยใช้กระบวนการเผชิญสถานการณ์และกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์
 ในการสอนจะมีมีทัศนคติประชาธิปไตยในด้านการนับถือในเอกัตบุคคล การมีส่วนร่วม การ
 เคารพในเหตุผล และการแก้ปัญหาโดยสันติวิธี สูงกว่าก่อนการทดลอง
2. นักเรียนที่เรียนโดยใช้กระบวนการเผชิญสถานการณ์ในการสอนจะมีมีทัศนคติ
 ประชาธิปไตยในด้านการนับถือในเอกัตบุคคล การมีส่วนร่วม การเคารพในเหตุผล และการ
 แก้ปัญหาโดยสันติวิธี สูงกว่านักเรียนที่เรียนโดยใช้กระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ในการสอน

ขอบเขตของการวิจัย

1. ตัวอย่างประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5
 ปีการศึกษา 2537 โรงเรียนบ้านดงขุย(ดงขุยวิทยาคาร) สังกัดสำนักงานการประถม
 ศึกษาอำเภอชนแดน จังหวัดเพชรบูรณ์ จำนวน 2 ห้องเรียน ๆ ละ 30 คน
2. ผู้วิจัยใช้เวลาในการสร้างความคุ้นเคยกับนักเรียน การทดสอบก่อนเรียน(pre-
 test) ของนักเรียนทั้ง 2 กลุ่มเป็นเวลา 2 สัปดาห์ ใช้เวลาในการทดลองทั้งกลุ่มทดลอง
 ที่ใช้กระบวนการเผชิญสถานการณ์ และกลุ่มทดลองที่ใช้กระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ กลุ่มละ 36

คาบ โดยสอนสัปดาห์ละ 3 ครั้ง ๆ ละ 3 คาบ ๆ ละ 20 นาที เป็นเวลา 4 สัปดาห์ แล้วทดสอบหลังเรียน(post-test) รวมเวลาที่ใช้ในการวิจัยทั้งหมด 6 สัปดาห์

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย แบบวัดมโนทัศน์ประชาธิปไตย ที่สร้างขึ้นซึ่งครอบคลุม มโนทัศน์ประชาธิปไตยใน 4 ด้าน คือ การนับถือในเอกัตบุคคล การมีส่วนร่วม การเคารพในเหตุผล และการแก้ปัญหาโดยสันติวิธี ใช้เป็นแบบทดสอบก่อน (pre-test) และหลังเรียน(post-test) จำนวน 1 ชุด 40 ข้อ แบบประเมินพฤติกรรมประชาธิปไตยของนักเรียนโดยตนเอง แบบประเมินพฤติกรรมประชาธิปไตยของนักเรียนโดยเพื่อน แบบประเมินพฤติกรรมประชาธิปไตยของนักเรียนโดยครูประจำชั้นและผู้วิจัย และแบบวัดมโนทัศน์ประชาธิปไตย สรุปรองแต่ละบทเรียน

4. แผนการสอนโดยใช้กระบวนการเผชิญสถานการณ์ และกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ ในการสอนเพื่อสร้างมโนทัศน์ประชาธิปไตยนั้น ผู้วิจัยมุ่งศึกษามโนทัศน์ประชาธิปไตยใน 4 ด้าน คือ การนับถือในเอกัตบุคคล การมีส่วนร่วม การเคารพในเหตุผล และการแก้ปัญหาโดยสันติวิธี โดยสร้างแผนการสอนที่ใช้กระบวนการเผชิญสถานการณ์ 12 แผน และ แผนการสอนที่ใช้กระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ 12 แผน

5. ตัวแปรที่จะศึกษา

5.1 ตัวแปรอิสระ ได้แก่ การสอนโดยใช้กระบวนการเผชิญสถานการณ์ และ
กระบวนการกลุ่มสัมพันธ์

5.2 ตัวแปรตาม ได้แก่ มโนทัศน์ประชาธิปไตย

ข้อตกลงเบื้องต้น

ผู้วิจัยถือว่าตัวอย่างประชากรที่ใช้ในการทดลอง มีพื้นฐานทางความรู้และทักษะ เพียงพอที่จะเรียนตามกระบวนการเผชิญสถานการณ์ และกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ได้

คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย

สถานการณ์ หมายถึง เหตุการณ์ที่เป็นปัญหาที่สร้างขึ้นจากเนื้อหาของบทเรียน และเหตุการณ์ปัจจุบันเพื่อให้ผู้เรียนได้เผชิญกับปัญหาแล้วแสวงหาวิธีการปฏิบัติ เพื่อนำไปสู่การแก้ปัญหาของสถานการณ์นั้น

กระบวนการเผชิญสถานการณ์ หมายถึง กระบวนการจัดการเรียนการสอนที่ครูสร้างหรือนำสถานการณ์ด้านต่าง ๆ มาฝึกฝนให้นักเรียนได้ผ่านขั้นตอนของการเผชิญ ผจญ ผสมผสาน และเผชิญ จนเกิดการเรียนรู้ สามารถนำไปใช้ปฏิบัติได้จริง เมื่อต้องเผชิญสถานการณ์และปัญหา โดยจัดกระบวนการเป็น 4 ขั้นตอน และใช้วิธีสอนตามหลักอริสัจ คือ

1. ขั้นทบทวน : เสนอสถานการณ์และกำหนดปัญหา
2. ขั้นสมมุติ : การรวบรวมข่าวสารข้อมูล เพื่อแสวงหาสาเหตุของปัญหา
3. ขั้นนิรนัย : การประเมินค่า และเลือกตัดสินใจเพื่อบรรลุภาวะพ้นปัญหา
4. ขั้นมรรค : การปฏิบัติเพื่อนำไปสู่การแก้ปัญหา

กระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ หมายถึง กระบวนการจัดการเรียนการสอนที่จัดให้กลุ่มได้เรียนรู้จากการร่วมกันปฏิบัติกิจกรรม ผู้เรียนมีส่วนร่วมและเรียนรู้จากกลุ่ม ทำให้ได้มีโอกาสแลกเปลี่ยนประสบการณ์ และเรียนรู้พฤติกรรม ความคิด ความรู้สึกต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นภายในกลุ่ม ซึ่งช่วยให้ผู้เรียนรู้จักตนเอง รู้จักผู้อื่น ทั้งยังส่งเสริมให้มีความรับผิดชอบ และสามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้

ผลของการใช้กระบวนการเผชิญสถานการณ์ และกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ หมายถึง นักเรียนเกิดมโนทัศน์ประชาธิปไตย ในด้านการนับถือในเอกัตบุคคล การมีส่วนร่วม การเคารพในเหตุผล และการแก้ปัญหาโดยสันติวิธี ที่เกิดจากการเรียนรู้จากกระบวนการเผชิญสถานการณ์ และกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ซึ่งวัดได้จากความสามารถในการทำแบบวัดมโนทัศน์ประชาธิปไตยที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น

การสอนตามหลักอริสัจ หมายถึง การทำขั้นตอนการสอนตามหลักอริสัจสี่ ได้แก่ ขั้นทบทวน การกำหนดปัญหา ขั้นสมมุติ การหาสาเหตุของปัญหาด้วยการรวบรวมข้อมูลข่าวสาร ขั้นนิรนัย การคิดประเมินค่า การเลือกและตัดสินใจ ขั้นมรรค การฝึกปฏิบัติโดยชอบ 8 วิธี คือ สัมมาทิฐิ สัมมาสังกัปปะ สัมมาวาจา สัมมากรรมมัตะ สัมมาอาชีวะ สัมมาวาชามะ สัมมาสติ และสัมมาสมาธิ

มนทัศน์ หมายถึง ความรู้ความเข้าใจ และภาพนึกในความหมายอย่างกว้าง ๆ ของผู้เรียนที่ได้รับจากประสบการณ์ต่าง ๆ ต่อเรื่องใดเรื่องหนึ่ง สิ่งใดสิ่งหนึ่ง เหตุการณ์ใด เหตุการณ์หนึ่ง

ประชาธิปไตย หมายถึง หลักการในการดำเนินชีวิตอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข คือการนับถือในเอกัตบุคคล การมีส่วนร่วม การเคารพในเหตุผล และการแก้ปัญหาโดยสันติวิธี

มนทัศน์ประชาธิปไตย หมายถึง ความรู้ความเข้าใจและภาพนึกในความหมายอย่างกว้าง ๆ ของผู้เรียนต่อประชาธิปไตย ในด้านวิถีการดำเนินชีวิตแบบประชาธิปไตย คือ

1. การนับถือในเอกัตบุคคล คือ การเคารพและให้เกียรติแก่สมาชิก ยอมรับฟังความคิดเห็น และความสามารถของผู้อื่น

2. การมีส่วนร่วม คือ ร่วมงานและประสานงานกับเพื่อนสมาชิกในการทำงาน มีความรับผิดชอบต่อตนเอง และส่วนรวม รู้จักแบ่งปันงาน

3. การเคารพในเหตุผล คือ การอภิปราย ถกเถียง แสดงเหตุผลในการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น และรู้จักคิดไตร่ตรองอย่างมีเหตุผล

4. การแก้ปัญหาโดยสันติวิธี คือ การใช้เหตุผลในการแก้ปัญหา รู้จักประนีประนอม อดทนอดกลั้นต่อความคิดเห็นที่แตกต่างกัน ตลอดจนสร้างควมสามัคคีในหมู่คณะ

นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 หมายถึง นักเรียนที่กำลังเรียนในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ของกระทรวงศึกษาธิการ โดยใช้ตัวอย่างประชากรคือนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ที่กำลังศึกษาในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2537 ของโรงเรียนบ้านดงขุข (ดงขุขวิทยาคาร) สำนักงานการประถมศึกษาอำเภอชนแดน จังหวัดเพชรบูรณ์

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ศึกษาค้นคว้ารวบรวมข้อมูลจากหลักสูตร คู่มือการสอน เอกสาร บทความ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับประชาธิปไตย การสร้างแบบทดสอบและแผนการสอนตามแนวพุทธวิธีโดยเฉพาะอย่างยิ่งกระบวนการเผชิญสถานการณ์ และการสอนโดยใช้กระบวนการกลุ่มสัมพันธ์

2. การเลือกตัวอย่างประชากร ตัวอย่างประชากรเป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนบ้านดงขุย(ดงขุยวิทยาคาร) สำนักงานการประถมศึกษาอำเภอชนแดน จังหวัดเพชรบูรณ์ โดยใช้วิธีการเลือกโรงเรียนแบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยเลือกห้องเรียนที่มีความซับซ้อน (S.D.) ของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต ในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2537 ที่ใกล้เคียงกันมา 2 ห้องเรียน นำมาสุ่มตัวอย่างแบบง่ายด้วยวิธีการจับสลาก แบ่งเป็นกลุ่มทดลองที่ 1 ที่ใช้กระบวนการเผชิญสถานการณ์ 1 ห้องเรียน และกลุ่มทดลองที่ 2 ที่ใช้กระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ 1 ห้องเรียน

3. สร้างแผนการสอนโดยใช้กระบวนการเผชิญสถานการณ์ และแผนการสอนโดยใช้กระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ อย่างละ 12 แผน รวม 24 แผน ทำการสอนแผนละ 3 คาบ ๆ ละ 20 นาที

4. สร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบวัดมโนทัศน์ประชาธิปไตย แบบประเมินพฤติกรรมประชาธิปไตยของนักเรียนโดยตนเอง แบบประเมินพฤติกรรมประชาธิปไตยของนักเรียนโดยเพื่อน แบบประเมินพฤติกรรมประชาธิปไตยของนักเรียนโดยครูประจำชั้นและผู้วิจัย และแบบวัดมโนทัศน์ประชาธิปไตย สรุปรูปของแต่ละบทเรียน

5. นำแผนการสอน และเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ไปปรึกษาผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 ท่าน เพื่อตรวจพิจารณาและให้คำแนะนำ หลังจากนั้นนำไปทดลองใช้กับนักเรียนที่มีลักษณะใกล้เคียงกับตัวอย่างประชากร เพื่อหาความเที่ยงตรง ระดับความยากง่าย ค่าอำนาจจำแนก และความเหมาะสมของสำนวนภาษา ก่อนนำไปทดลองใช้กับตัวอย่างประชากรจริง

6. ผู้วิจัยทำการทดสอบตัวอย่างประชากรก่อนเรียน(pre-test) ด้วยแบบวัดมโนทัศน์ประชาธิปไตย จำนวน 40 ข้อ

7. ดำเนินการสอนโดยผู้วิจัยเป็นผู้สอนทั้ง 2 กลุ่มด้วยตนเอง ตามแผนการสอนที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น กลุ่มละ 12 แผน เป็นเวลา 4 สัปดาห์

8. หลังการทดลองเสร็จสิ้นแล้ว ผู้วิจัยทำการทดสอบหลังเรียน(post-test) ด้วยแบบวัดมโนทัศน์ประชาธิปไตยชุดเดิม

9. รวบรวม วิเคราะห์ และสรุปข้อมูล

10. อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ได้แผนการสอนตามกระบวนการเผชิญสถานการณ์ และแผนการสอนตามกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ เพื่อสร้างมโนทัศน์ประชาธิปไตย
2. ได้แนวทางในการพัฒนาการเรียนการสอนเพื่อสร้างมโนทัศน์ประชาธิปไตยให้ได้ผลดีในอนาคตต่อไป
3. ผู้บริหารและผู้ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษา ได้ทราบและเห็นความสำคัญของการจัดการศึกษาเพื่อสร้างมโนทัศน์ประชาธิปไตย ในด้านการนับถือในเอกัตบุคคล การมีส่วนร่วม การมีความเคารพในเหตุผล และการแก้ปัญหาโดยสันติวิธี ให้แก่นักเรียนประถมศึกษา อันจะเป็นหนทางหนึ่งที่มีส่วนเสริมความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับประชาธิปไตยของชาติต่อไปในอนาคต

คุนยวิทยทรพยากร
จุพาลงกรณมหาวิทยาลัย